

KÜLÖNFÉLÉK.

Szakosztályi közgyűlés.

Az E. M. E. böleselet- nyelv- és történettudományi szakosztálya május hó 28-án tartotta meg évi közgyűlését dr. Szamosi János elnöklete alatt; miután előbb választmányi ülést tartott, melyen a pénztári számadások vizsgáltattak meg és rendben találtattak.

Elnök a közgyűlést a következő beszéddel nyitotta meg:

Tisztelt közgyűlés!

A lefolyt év egyesületünkre nézve kritikus év volt!

Kritikus, mert az Erdélyi Múzeum-Egylet szakosztályainak létele tétetett kérdésessé és ezzel — legalább nézetem szerint — magáé az egyleté is.

Egyike vagyok azon folyvást kevesbedő, — fájdalom — ma már nagyon is keveseknek, a kik az egyesületnek alapításától kezdve tagjai. 1858 május havában írtam alá a gyűjtő-ívet.

Tudom, mert élénken áll emlékezetemben, mit jelentett ez akkor! Tudom, mit vártunk a megalapítandó Múzeum-Egylettől! Tudom, mi lelkesített akkor öreget és ifjat, férfiút és nőt egyaránt! De a múlt idők emléke megmagyarázza azt a mai nemzedéknek is, a mely már csak elbeszélésből tudja és ismeri ama szomorú idöket.

Nem könyveket, köveket, bogarakat stb. akartak a nagynevű alapítók összegyűjteni, hanem tudományos életet ébreszteni, szellemi érintkezést létrehozni. Ez volt az akkori Erdély hó óhajtása, két-szeresen hó óhajtása, mert szükségét régen érzé és hiányát élénken fájlalá.

Hát Erdély nagy nevű Mikója mit akart, miért fáradozott a kolozsvári tudományegyetem alapításakor és az egyetemnek az Erdélyi Múzeum-Egylettel való szerződése alkalmából? Erős tudományos középpontot. Minél élénkebb tudományos, szellemi életet.

Mint a Múzeum-Egylet választmányának 1873 óta tagja, nem egyszer voltam szerencsés részt vehetni azokban a lakásán tartott értekezletekben, a melyeket a Múzeum-Egylet felvirágoztatása érdekében mindvégig szerető gondoskodással vezetett és a melyeknek a felújult, megerősödött működés a szakosztályokban volt eredménye.

A titkár úr az Erdélyi Múzeum f. évi 3. füzetében tüzétesen kimutatta, hogy az erdélyi részek száz éves törekvése valósúlt meg az Erdélyi Múzeum-Egylet tudományos életében és hogy egyesüle-

tűnknek ez a szakosztályokban folyó működése ép oly lényeges feladata, mint az egyes gyűjtemények fejlesztése, az ú. n. muzealis feladat.

Nagy és mondhatnók elkeseredett harez után eldőlt a kérdés. A szakosztályok maradnak. Most azonban az a kérdés: meddig? Szőnyegen van az alapszabályok módosítása, változtatása. Minő legyen a szakosztályok viszonya az anyaegyesülethez? A viszonyoknak nézetem szerint is szükséges módosítása nem lesz-e azonos a szakosztályok életének megbénításával? Nem kerülnek-e meg erősségünket, a melyet nyílt ostrommal nem vehettek be? Nem viszik-e be várunkba a trójai falovat? A jövő megmutatja. Legyünk résen!

Hivatalos elfoglaltságom, mint a tanárvizsgáló bizottság elnöke, már hónapok óta minden napomat annyira igénybe vette és veszi, hogy legnagyobb sajnálatomra nem vehettem részt abban a bizottságban, a mely az alapszabályok módosítására kiküldetett. Épen azért még semmit sem tudok az eredményről. Azt azonban a szakosztály színe előtt, a melynek szerencsés vagyok 1887 óta elnöke lehetni, ünnepélyesen kijelentem: hogy csak addig leszek az Erdélyi Múzeum-Egylet tagja, a míg az régi szelleméhez, hagyományaihoz hű marad és a szakosztályok szabad működését lehetetlenné nem teszi. Ezen elhatározással a szakosztály közgyűlését megnyitom.

A tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után *Szádeczky* Lajos titkár olvasta fel az igazgató-választmány jelentését a múlt évi működésről, a mely a következő:

Tisztelt közgyűlés!

Szakosztályunk, mely mint történelmi szakosztály egy időszakra az E. M.-E. alapításával, az E. M.-E. 1878 márcz. 21-én tartott közgyűlésén szerveztetett újra.

Azóta egy negyedszázad telt el s e nevezetes évforduló megérdemel egy kis visszapillantást a múltba.

Egyesületünk jelenlegi i. t. elnöke midőn 1878-ban először teljesítette közgyűlésén az elnöki tisztet, felújította elődjének, Mikó Imre grófnak kegyeletes emlékezetét s felhívta az egyesület tagjait az ő és az alapítók kívánatai „valósításához kitartó buzgalommal, lankadatlan munkássággal járulni, — úgymond — hogy teljesülhessen az *egylet alapítóinak az a célja is, mely az egyletet tudományos testületté kívánta alakítani*. Avégre indítványozza a t. közgyűlésnek az igazgató-választmány — úgymond továbbá — az *egyleti szakosztályok megújított szervezését*, ezzel kívánván a tudomány magas érdekeihez mértén üdvös tevékenységre tért nyitni, módot nyújtani. Ez által az egylet szellemi tevékenységének emelésére messze kiható lépést tesz“¹ stb.

¹ Ld. Erdélyi Múzeum 1878. évf. 59. l.

Ugyanazon az 1878-iki közgyűlésen a titkár Finály Henrik visszapillantást vet a régebbi állapotokra s azt mondja, hogy „még igen élénk emlékezetében lehet az egyesület t. tagjainak, hogy a Muzeumegylet alapszabályai rendelkezéseinek megfelelni akarván, *a maga kebelében két szakosztályt alakított*, hogy e szakosztályok gyűléseket tartottak, nyilvános felolvasásokat rendeztek és működésük eredményeit az akkor folyamatban volt évkönyvekben közzé is tették. *Ez így folyt egészen 1872-ig.* Ekkor új korszak kezdődött a Muzeum-Egyletre nézve a kolozsvári kir. tud.-egyetem által... Kilátás nyílt, hogy annyi tudományos munkaerő által, a mennyit az egyetem Kolozsvárra gyűjtött, a Muzeum-Egylet kebelében oly pezsdülő tudományos élet fog megindulni, hogy a haza büszke fog lehetni az újonnan teremtett tudományegyetem székhelyére“.

Az egyetem azonban nem egyhamar érezte hatását, sőt egyelőre némi pangás állott be. „A muzeumi szakosztályok — mondja a titkár — mintegy várakozó állásba helyezkedvén, megszűntek működni és gyűlésezni és ez alatt a Muzeum-Egyleten kívül megalakult a kolozsvári orvos-természettudományi társulat“.¹

Ez 1878-ban beolvadt az Erd. Muz.-Egyletbe s ugyanakkor újra szerveztetett a történelmi szakosztály is.

Az akkori *Erdélyi Muzeum*, mely első öt évfolyamában természettudományi közleményeket is hozott, 1879-ben VI-ik évfolyamát mint az egyesület most már kizárólag „történelmi szakosztályának közlönye“ jelent meg.

1883 folyamán új szervezetet nyert a szakosztály, kiszélesítvén annak munkaköre s átalakulván „bölcselet-, nyelv- és történettudományi szakosztály“-lyá.

Ebben a szervezetben működött szakosztályunk a múlt évben is az ügyrend által megszabott irányban és keretben.

A szellemi munkásságról beszámol az Erdélyi Muzeum 10 füzete, melyek (jul. és aug. kivételével) minden hónap közepén megjelentek, hozván 21 önálló értekezést 32 közleményben, többnyire a „honismertetés“ köréből. Az *irodalmi szemle* 20 hazai és 10 külföldi munka részletes ismertetését és bírálatát, a *különfélék* rovata legalább még egyszer annyi munka rövidebb ismertetését és kisebb közleményeket közölt a folyóirat 40 ívnyi terjedelmén. (596 l.)

Felolvasó üléseink tárgyait többnyire ezek az értekezések tették s választmányi üléseink ezek bírálata és kiadása felett határoztak.

Senki sem panaszkodhat jogosan, hogy a szakosztály munkakörébe tartozó megfelelő dolgozata elől elzárkózott volna, igyekeztünk mindenki jogos igényeinek tért nyújtani. Ha némelyek ezt nem vették igénybe, az nem a szakosztályon múlt.

¹ U.-ott 62. l.